

‘નિયમસાર’ ૫૦મી ગાથા. હિન્દીમાં ટીકા. ગાથા ફરીથી લઈએ.

પુવ્વુત્તસયલભાવા પરદવ્વં પરસહાવમિદિ હેયં ।

સગદવ્વમુવાદેયં અંતરતચ્ચં હવે અપ્પા ।।૫૦ ।।

પૂર્વોક્ત ભાવો પર-દરવ પરભાવ, તેથી હેય છે;

આત્મા જ છે આદેય, અંતઃતત્ત્વરૂપ નિજદ્રવ્ય જે. ૫૦.

ઝીણો અધિકાર છે, મૂળ અધિકાર છે. પરમાત્મા સર્વજ્ઞદેવ, તીર્થંકરદેવના અંતરના પેટની વાત છે. જે અનાદિકાળનો સનાતન ધર્મ શું છે? એ વાત છે.

‘ટીકા :- આ, હેય-ઉપાદેય...’ છાંડવાયોગ્ય-આદરવાયોગ્ય ‘અથવા ત્યાગ-ગ્રહણના સ્વરૂપનું કથન છે.’ ત્યાગનું અને ગ્રહણનું અથવા હેયનું, છોડવાનો અને આદરવાનો, એ અધિકાર આમાં છે. ‘જે કોઈ વિભાવગુણપર્યાય છે...’ આહાહા...! આકરી વાત છે. આત્મામાં ચાર પ્રકારની પર્યાય થાય છે. એક દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિનો ઉદયભાવ, એક એનો ઉપશમભાવ, રાગનું ઉપશમ-ઠરવું, એક ક્ષયોપશમભાવ, એક ક્ષાયિકભાવ, એ ચાર ભાવ આત્મદ્રવ્યની ચાર પર્યાય છે. આત્મદ્રવ્યની ચાર અવસ્થા છે. એ કહે છે કે, ‘જે કોઈ

વિભાવગુણપર્યાયો છે...' એ ચાર પર્યાય. આહાહા...! આકરી વાત છે.

'તેઓ પૂર્વે (જલમી ગાથામાં) વ્યવહારનયના કથન દ્વારા ઉપાદેયપણે કહેવામાં આવ્યા હતા પરંતુ શુદ્ધનિશ્ચયનયના બળે...' પણ અંતરના આત્મસ્વભાવની શક્તિના બળથી અથવા શુદ્ધ ચૈતન્યને પ્રાપ્ત કરવાના બળથી એ ચાર પર્યાય હેય છે. આહાહા...! ઉદયભાવ તો હેય છે જ. દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા એ બધો રાગ તો બંધનું કારણ હેય છે જ. પણ એનું ઉપશમવું. પાણીમાં જેમ મેલ નીચે બેસી જાય અને પાણી ઠરે છે, એમ વિકારનો મેલ નીચે બેસી જાય અને ઉપશમ થઈ જાય. એ ઉપશમભાવ પણ અહીં તો હેય છે. ત્યાગવા યોગ્ય છે. હેય છે એ ત્યાગવા યોગ્ય છે. આહાહા...!

જેને આત્મજ્ઞાન પ્રથમ સમ્યગ્દર્શન, ધર્મની પહેલી સીઢી, ધર્મની પહેલી શ્રેણી, અનંતકાળમાં નહિ બનેલી અપૂર્વ, એવી દષ્ટિ કરવી હોય તેને ઉદયભાવ, ઉપશમભાવ અને જ્ઞાનના ક્ષયોપશમમાં ઉઘાડભાવ અને કાંઈક વિઘ્ન, અને કેવળજ્ઞાનાદિ ક્ષાયિકભાવ કે ક્ષાયિક સમકિત આદિ, એ ચાર ભાવો... આહાહા...! 'વ્યવહારનયના કથન દ્વારા ઉપાદેયપણે કહેવામાં આવ્યા હતા પરંતુ શુદ્ધનિશ્ચયનયના બળે તેઓ હેય છે.' આહાહા...! આકરી વાત છે. ૫૦મી ગાથા. કાલે તો ખૂબ ચાલ્યું હતું. સમજાણું કાંઈ?

અંદર એક પંચમ પારિણામિક સ્વભાવભાવ, ધ્રુવભાવ, અનાદિઅનંત સનાતન નિત્યભાવ, સમ્યગ્દષ્ટિને એક જ ઉપાદેય છે. જેને ધર્મની પહેલી સીઢી પ્રગટ કરવી હોય તો તેને અનાદિઅનંત ચૈતન્ય સ્વરૂપ જે શુદ્ધ પારિણામિક સ્વભાવ, જે જ્ઞાયકભાવ, ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ, એ જ આદરણીય છે. દષ્ટિ ત્યાં કરવા લાયક છે. આહાહા...! આકરી વાત છે.

આ શરીરાદી તો જડ માટી છે. હલન-ચલનની ક્રિયા થાય છે એ બધી જડની ક્રિયા છે. આત્મા કદી જડમાં કાંઈ કરી શકતો નથી. જડને અડતો પણ નથી ને. આહાહા...! 'સમયસાર'ની ત્રીજી ગાથા, એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યને કદી અડતું નથી. અમારી ગુજરાતી ભાષામાં અડતું નથી. અહીં કહે છે, સ્પર્શતું નથી. એક તત્ત્વ બીજા તત્ત્વને સ્પર્શતું નથી. આહાહા...! ગજબ વાત છે. આ આંગળી અનંત પરમાણુનો પિંડ છે. એમાં એક-એક પરમાણુ બીજા પરમાણુને અડયા નથી. આહાહા...! કેમ કે દ્રવ્ય, વસ્તુ પોતાના દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયમાં અસ્તિ રાખે છે. પરના કારણે તેની અસ્તિ કિંચિત્ નથી.

દરેક પદાર્થ, પરમાણુ કે આત્મા, પોતાનું ત્રિકાળી દ્રવ્ય વસ્તુ, એની શક્તિ જે ગુણ, જ્ઞાન, દર્શન આદિ અને એની પર્યાય અવસ્થા વર્તમાન હાલત, વિચાર. એ ત્રણમાં એનું અસ્તિત્વ છે. એ ત્રણમાં એની હયાતી છે. એ હયાતી બીજા દ્રવ્યને અડતી નથી. આહાહા...! કહો, '..ભાઈ'! આ કે દિ' સાંભળ્યું હતું? તે દિ' લાંઘણ કરી હતી. વર્ષો તપ કર્યું હતું. આહાહા...! અરે...! પ્રભુ! માર્ગ જુદા છે, પ્રભુ! વીતરાગ ત્રણલોકનો નાથ પરમેશ્વર મહાવિદેહમાં બિરાજે છે. વીસ તીર્થંકર, લાખો કેવળીઓ બિરાજે છે. એવા અનંત તીર્થંકરો થયા, અનંત

તીર્થકરો થશે, અનંત કેવળીઓ થશે, અનંત સંતો, મુનિ સાચા જૈનદર્શનના થશે, એ દરેકનું આ કથન છે. આ કથન છે. આહાહા..!

શરીર, વાણી, મન, સ્ત્રી, કુટુંબ, લક્ષ્મી, પરિવાર એ તો ભિન્ન છે. એ તો આત્માની પર્યાયમાં પણ નથી. શું કહ્યું? આત્માની જે અવસ્થા-પર્યાય, પલટતી દશા છે, એમાં એ નથી. પર એ સંસાર નથી. સ્ત્રી, કુટુંબ, લક્ષ્મી, આબરૂ, કીર્તિ એ સંસાર નથી. સંસાર આત્માની પર્યાયમાં દ્રવ્ય, ગુણ શુદ્ધથી સંસરણ-હટીને વિકારમાં રહેવું એ સંસાર છે. આહાહા..! વાત આકરી છે, ભાઈ! કદી સાંભળી નથી, કરી નથી.

ચોરાશીના અવતાર કરતા કરતા અનંતકાળ ચાલ્યો ગયો છે. ચોરાશી લાખ યોની. એક આતમજ્ઞાન વિના, આત્મદર્શન, સમકિત વિના એક-એક યોનીમાં અનંતવાર અવતાર ધારણ કર્યા. બાકી બધી ક્રિયા તેં કરી છે. આહાહા..! ‘મુનિ વ્રતધાર અનંતબાર ત્રૈવેયક ઉપજાયો.’ મુનિવ્રત ધારણ કર્યા, દ્વિગંબર નગ્ન મુનિ થયો, જંગલમાં વસ્યો અને ‘મુનિ વ્રત ધાર અનંતબૈર ત્રૈવેયક ઉપજાયો, પણ આતમજ્ઞાન વિના...’ ભગવાન સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ જિનેશ્વર-પરમેશ્વરે, જે આત્મા આનંદકંદ, અતીન્દ્રિય આનંદનું દળ, અતીન્દ્રિય જ્ઞાનનો કસ, અતીન્દ્રિય શાંતિનો સાગર, એવો જે પ્રભુ આત્મા ભગવાને જે જોયો છે. એ આત્માને અનંતકાળમાં કદી એક સેકન્ડ પણ અડ્યો નથી. આહાહા..! પર્યાયદષ્ટિમાં રહ્યો. પર્યાય એટલે વર્તમાન અવસ્થા, બદલતી પર્યાય વિચારણા. એ સિવાય ધ્રુવ સ્વરૂપ જે ત્રિકાળી, ભગવાન પૂર્ણાનંદનો નાથ, એ બાજુ તો એક સમય પણ ઢળ્યો નથી. આહાહા..!

એ કહે છે, ‘શુદ્ધનિશ્ચયનયના બળે...’ ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવના જ્ઞાનના બળથી. આહાહા..! વ્યવહારનયે એના છે એમ કહ્યું હતું, આત્માના છે વ્યવહારે પણ શુદ્ધ નિશ્ચય અંતર ત્રિકાળી સત્યાર્થ, વાસ્તવિકતા, ત્રિકાળતા અને ત્રિકાળી રહેનાર સત્ય, એ દષ્ટિથી જુઓ તો એ ‘શુદ્ધ નિશ્ચયનયના બળે (શુદ્ધ નિશ્ચયનયે) તેઓ હેય છે.’ એ ચારે ભાવ હેય છે. આહાહા..! ગજબ વાત છે. ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ કહે છે, કે મેં મારા માટે બનાવ્યું. આ પુસ્તક મેં મારા માટે બનાવ્યું છે. ‘સમયસાર’ આદિ તો ઉપદેશક તરીકે બધાને કામ આવે એવું બનાવ્યું. આ પુસ્તક પણ કામ આવે માટે બનાવ્યું. પણ મેં તો મારા માટે બનાવ્યું છે. આહાહા..! છેલ્લી ગાથામાં છે, કે મેં મારી ભાવના માટે બનાવ્યું છે. આહાહા..! અરે..રે..! એણે શું કર્યું?

એક આત્માની ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક પર્યાય, એ પર્યાય પણ આદરણીય નથી. કેમ? એ પર્યાયમાંથી નવી પર્યાય આવતી નથી. આહાહા..! નવી પર્યાય શુદ્ધ નિર્મળ વીતરાગી આનંદની દશા દ્રવ્યમાંથી આવે છે. એ કારણે એ પર્યાયને હેય કહી છે. આહાહા..! આવી વાત છે. આકરી વાત છે. કોઈને તો એવું લાગે કે આ કાઢ્યું ક્યાંથી? આવો નવો માર્ગ ક્યાંથી કાઢ્યો? અરે..! પ્રભુ! આ શાસ્ત્ર તો અનાદિના છે, મહાવીર ભગવાનના વખતના છે. આ તો ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ કરેલા ત્યારના છે. આહાહા..! ‘નિયમસાર’ની ૫૦મી ગાથા ચાલે છે.

નિયમ એવો છે કે, નિયમ એવો છે કે, એ નિયમનો સાર, કે પર્યાયમાં ચાર પ્રકારની પર્યાય છે. તેની સ્થિતિ એક સમયની છે. રાગ હોય તો પણ એક સમય રહે, ઉપશમભાવ પણ એક સમય રહે, ક્ષયોપશમભાવ પણ એક સમય રહે, અરે..! ક્ષાયિક કેવળજ્ઞાન પણ એક સમય રહે. કેવળજ્ઞાન એક સમય રહે, બીજા સમયે એ કેવળજ્ઞાન ન રહે. કેવળજ્ઞાન બીજે સમયે બીજું. એવું, પણ એ નહિ. આહાહા..! આકરી વાત છે, પ્રભુ! જૈનમાર્ગ એવો આકરો છે. પરંપરા બધી તૂટી ગઈ. બહારમાં ચાર ગતિમાં રખડવાનો માર્ગ રહી ગયો. આહાહા..! પુણ્યની ક્રિયા કરો અને મોક્ષ જશો. દયા પાળો, વ્રત કરો, ભક્તિ કરો, પૂજા કરો, દેરાસર બનાવો. જાવ મોક્ષ થાશે. ક્યાં ગયા? આહાહા..!

અહીં પરમાત્મા ત્રિલોકનાથનું કહેલું, ‘કુંદકુંદાર્યો’ સીધું સાંભળેલું, એ જગત પાસે જાહેર કરે છે. પોતાના હિત માટે કરેલું. આ પુસ્તક પોતાના હિત માટે કરેલું, એ જગત પાસે જાહેર કરે છે. પ્રભુ! તારામાં બે પ્રકાર છે. કોઈ શરીર, વાણી, મન, કર્મ, ફર્મ એ તો આત્માને અડતા નથી. કર્મ જડ છે એને આત્મા અડતો નથી. આત્મા અરૂપી છે. કર્મ જડ રૂપી છે. શરીર રૂપીને આત્મા અડતો નથી. અડે નહિ. આ વાત કેવી? અરે..! એ આત્માને તો અડતો નથી, પણ આમાં જે અનંત પરમાણુ છે, એ એક પરમાણુ બીજા પરમાણુને અડતા નથી. એક એક પરમાણુ પોતાના અસ્તિત્વમાં છે. બીજા પરમાણુ પોતાની અસ્તિત્વની હયાતીમાં છે. પરની હયાતીને અડતા નથી. આહાહા..! આવું આકરું કામ છે. પ્રભુ! માર્ગ તો આવો છે. દુનિયાને બેસે, ન બેસે. દુનિયા વિરોધ કરો. એને ન બેસે તો વિરોધ કરે.

મુમુક્ષુ :- અજ્ઞાની લોકો કરે.

ઉત્તર :- અજ્ઞાનીને વસ્તુની ખબર નથી. એ ભગવાન અંદર છે, પણ એની એને ખબર નથી.

અહીં એમ કહે છે, કે એ ચાર ભાવ હેય છે. આહાહા..! અરે..! ક્ષાયિકભાવ, ક્ષાયિક સમક્રિત પણ પર્યાય છે ને? અને અહીં સાધક, કેવળજ્ઞાન તો છે નહિ. કોઈ પરનું લક્ષ કરે તો રાગ ઉત્પન્ન થાય છે. આહાહા..! આ કારણે પોતાના અસ્તિત્વમાં બે પ્રકાર, પરના અસ્તિત્વની તો વાત જ નથી. શરીર, કર્મ, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર એ તો પરનું અસ્તિત્વ છે. પોતાને ને એને કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહા..! ગજબ વાત, પ્રભુ! પોતાની હયાતી અને પરની હયાતીને કાંઈ સંબંધ નથી. પરની હયાતી એને કારણે છે અને પોતાની હયાતી પોતાને કારણે છે. આહાહા..! અરે..રે..! પ્રભુ! એવી ઝીણી વાત છે, પ્રભુ!

કહે છે, કે પરની હયાતીની તો અહીં અમે વાત જ નથી કરતા. કેમ કે પરની હયાતીમાં પોતાની હયાતીને કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહા..! પણ પોતાની હયાતીમાં બે પ્રકાર. આત્માની હયાતીમાં બે પ્રકાર છે. એક વર્તમાન પર્યાય પ્રકાર, દયા, દાન, વ્રતાદિનો ઉદયભાવ, એ રાગને મંદ કરવો અથવા ઠારવો, નીચે રહેવું, કાંઈ ઉઘાડ ઉપર શાંતિ થવી એ ઉપશમભાવ.

ક્ષયોપશમભાવ એટલે જ્ઞાનમાં ઉઘાડ થવો, કાંઈ વિઘન રહેવું, કાંઈ ઉઘાડ અને ક્ષાયિકભાવ વિઘન વિનાની પર્યાય. એ ચારે પર્યાય આત્મામાં નથી. પર્યાયમાં છે તે હેય છે. આહાહા..! આવી વાત! બાયડી, છોકરાની તો વાત જ નથી. એ તો એનું દ્રવ્ય એને કારણે આવીને એની હયાતીએ રહ્યું છે. એ કાંઈ તારી હયાતીએ એની હયાતી રહી નથી. આહાહા..! એ શરીરની હયાતીપણાની, એને કારણે હયાતી દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય એના, એને કારણે એની હયાતી છે. આ હલન-ચલન થવું એ આત્માથી નથી થતું. એની હયાતીથી એનું હલન-ચલન છે. આત્માથી બિલકુલ નથી. આહાહા..! તમારા પૈસા ક્યાં ગયા આમાં? આ બધા કરોડપતિ. ધૂળપતિ ધૂળ. એ ધૂળ તો અજીવ છે. અજીવની સત્તામાં જીવની સત્તાનો પ્રવેશ નથી. અને અજીવની સત્તા જીવની સત્તાને અડતી નથી. આહાહા..! આ તે શું કહે છે!?

ભગવાન! ભગવાન ત્રણલોકના નાથે આ કહ્યું છે. પરમાત્મા બિરાજે છે. આહાહા..! એમણે કહેલી આ વાત છે. ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ ભગવાન પાસે ગયા હતા, આઠ દિવસ રહ્યા હતા. ઓ..હો..! સાક્ષાત્ પરમાત્માની વાણી આઠ દિવસ સાંભળી. અને કેટલીક વાત છવ્વસ્ય શ્રુતકેવળીઓ જે હતા, પણ શ્રુતમાં પૂરા, એની સાથે ચર્ચા કરીને કેટલાક નિર્ણય કર્યા. એ બધું લઈને અહીં આવ્યા. આવીને આ શાસ્ત્ર બનાવ્યું. આહાહા..!

પ્રભુ! એક વાર સાંભળને. તારી હયાતી પરની હયાતીને કારણે છે? શરીરની હયાતીને લઈને તારી હયાતી છે? આ વાણીની હયાતીને લીધે તારી હયાતી છે? અને વાણીની હયાતી તારી હયાતીને લીધે છે? આહા..! આ વાણી છે એ જડ, માટી પરમાણુની પર્યાય છે. એની હયાતી તારા લીધે નથી. એમ આ શરીરની હલન-ચલન આદિ ક્રિયા એ તારા લીધે નથી. એ જડની હયાતીને લીધે, એની હયાતીને લીધે, એના અસ્તિત્વને લઈને, એની મોજૂદગીને લઈને એની ક્રિયા જડમાં એને લીધે થાય છે. આત્માથી બિલકુલ થતી નથી. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- પૈસા કમાવાનું કામ આત્મા કરે?

ઉત્તર :- પૈસા કોણ કમાય? ધૂળ. પૈસા, જડ, માટી. આહાહા..! અમે પણ પાંચ વર્ષ દુકાનમાં ધંધો કર્યો હતો ને. ‘પાલેજ’માં મોટી દુકાન ચાલે છે. ચાલીસ લાખ રૂપિયા છે. ચાર લાખની પેદાશ છે. છોકરાઓ ત્રણ છે. પણ ઓણ (આ વર્ષે) વહેંચી દીધું. નહિતર ત્રણ છોકરા. ફઈના દીકરા ભાગીદાર હતા. અમે બે હતા અને એ બે હતા. અને બે દુકાન હતી. એમાં (સંવત) ૧૯૬૩ થી ૧૯૬૮ સુધી તો મેં દુકાન ચલાવી છે. પિતાજી હતા. ‘ઉમરાળા’થી ૧૯૫૯ની સાલમાં ત્યાં ગયા હતા. છપ્પનિયા (દુષ્કાળ) પછી ગયેલા. પિતાજી ચાર વર્ષ રહ્યા. (સંવત) ૧૯૬૩ની સાલમાં ગુજરી ગયા. ૧૯૬૩ થી ૧૯૬૮ની સાલ સુધી ભાગીદારની સાથે મેં દુકાન ચલાવી. પાંચ વર્ષ ચલાવી હતી. અત્યારે એ દુકાન તો મોટી થઈ ગઈ છે. ચાલીસ લાખ રૂપિયા. ચાર લાખની પેદાશ. છોકરાઓ ‘મનસુખ’ને એ આવ્યા હતા. અરે..! ધૂળમાં. અહીં કોણ રળે અને કોણ કમાવે? કોના પૈસા? કોના પૈસા?

પ્રભુ! પૈસા હયાતીવાળી ચીજ છે કે અણહયાતીવાળી? તો હયાતીવાળી ચીજ તારે લીધે છે કે એના લીધે છે? આહાહા...! અરે...રે...! તેં ન્યાયથી વાત ન સાંભળી, પ્રભુ! આહાહા...! પૈસાની હયાતી એના દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયની હયાતીને લઈને છે કે તારા લીધે છે? આ સ્ત્રીની હયાતી, તારી સ્ત્રી તું જે માને છે, માને છે, છે નહિ. આત્માને સ્ત્રી નથી. સ્ત્રીની હયાતી એના દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયમાં એની હયાતી એને લીધે છે. એની પાસે જે કર્મ છે, એ કર્મની હયાતી કર્મને લઈને છે, આત્માને લઈને નહિ. આહાહા...! 'રામજીભાઈ'ને એક જ દીકરો છે. તેથી આવો પ્રશ્ન કરે છે. એક જ દીકરો છે ને? 'સુમનભાઈ'. મહિને આઠ હજારનો પગાર છે. 'મુંબઈ'. 'અમેરિકા' મોકલાવ્યા હતા. પાપ કરીને પેદા કર્યા હતા અને ૩૫ હજાર ખર્ચીને છોકરાને ભણાવ્યો. પાપ કરીને કર્યું હતું અને પાપ કરીને આપ્યું. એ છોકરાનું શું એમ પૂછે છે. એ છોકરો એની હયાતીમાં એને લઈને છે. આને લઈને એની હયાતી નથી અને એની હયાતીને લઈને આની હયાતી નથી. આહાહા...!

અરે...! પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વરદેવ, એને કોણ સાંભળશે? એનો નાદ કોણ સંઘરશે? એના નાદને કોણ હા પાડશે? આહાહા...! દુનિયા ગાંડી, અજ્ઞાનમાં પાગલ થયેલી. આહાહા...! એમાં આ વાત.. આહાહા...! એક એક રજકણ એની હયાતીને લીધે છે. આને લીધે છે. આંગળીની હયાતીને લઈને આ નહિ અને આને લઈને આ નહિ. આત્માને લઈને આની હયાતી નથી. આ તો માટી છે. માટી હયાતી-મોજૂદગી એને લઈને, જડને લઈને છે. આત્માને લઈને બિલકુલ નહિ. આહાહા...! એટલે એની વાત તો અહીંયા કરી નથી કે શરીર, વાણી, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, પૈસો એ હેય છે એ વાત અહીં કરી નથી. કેમ કે એનામાં છે નહિ તો પછી હેય કોને? હેય તો પોતામાં હોય, હોય એને હેય કરી શકે. પણ પરનું હોય એમાં પરમાં હેય-ઉપાદેય ક્યાં? પર તો પરની ચીજ છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

પરની ચીજ તો પરને લઈને, પોતાની હયાતીને લઈને છે તો એનો ત્યાગ-ગ્રહણ આત્મામાં નથી. આત્મામાં એક ત્યાગઉપાદાન નામનો ગુણ છે, શક્તિ એક છે. આત્મામાં ત્યાગ-ઉપાદાન. તો એક પણ રજકણનો ત્યાગ અને એકપણ રજકણનું ગ્રહણ, એનાથી પ્રભુ રહિત છે. અરે...રે...! 'બલુભાઈ'! અરે...! ભગવાનનો નાદ કોણ સાંભળશે? અરે...! જિનેશ્વરદેવ ત્રિલોકનાથ. 'શ્રીમદ્' એકવાર કહેતા, કે અરે...રે...! મારી આ વાત કોણ સાંભળશે? અહીં તો ત્રણલોકના નાથ, દિવ્યધ્વનિ દ્વારા વાત આવી, એ કહે, દિવ્યધ્વનિની હયાતી મારે લઈને નથી. આહાહા...! એ અવાજ નીકળે છે એ જડનો. એ જડની હયાતી જડના કારણે છે. પોતાના કારણે, આત્માને કારણે નહિ. આહાહા...! અહીં તો કહે દયા પાળો, વ્રત કરો, ભક્તિ કરો અને આ કરો. અરે...! ભગવાન! કદાચિત્ એમાં રાગની મંદતા કરો તો પુણ્ય થાય અને એ પુણ્યથી ચાર ગતિમાં રખડવાનું બને. આહાહા...! એ પુણ્ય પોતે સંસાર છે. આત્મા ત્રિકાળી આનંદનો નાથ, એમાં સંસરણમ ઇતિ સંસાર: એમાંથી હટીને, ત્રિકાળીમાંથી

હટીને વિકારમાં આવ્યો, એ સંસરણમ ઇતિ સંસારઃ. એ પરમાં આવ્યો એ તો વાત જ નથી. સમજાણું કાંઈ? આહાહા..!

આ તમારું કારખાનું ચાલે છે ને? શું કહેવાય એ? એકવાર ગયા હતા. સ્ટીલ. સ્ટીલનું મોટું કારખાનું છે. ... લોઢાનું, અમારે શું કરવું છે કીધું. સ્ટીલનું કારખાનું છે. કાંપમાં. ધૂળનું કારખાનું એને લઈને ચાલે છે. એ કારખાનું માણસને લઈનેય નહિ, 'ચંદુભાઈ'ને લઈને તો નહિ જ.

મુમુક્ષુ :- ... પૈસા તો અમને મળે છે ને?

ઉત્તર :- આહાહા..! અરે..! કોને પૈસા મળે? પ્રભુ! પૈસા એ કોઈ ચીજ છે કે નહિ? તો આ ચીજ એ ચીજને મળે કે અડે? પ્રભુ! આ વાત બીજી છે, જગતથી ન્યારી વાત છે. વીતરાગનો ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વરનો માર્ગ દુનિયાથી તદ્દન ન્યારો છે. એ લક્ષ્મીને આત્મા અડતો નથી તો એને લક્ષ્મી ક્યાંથી મળી? ત્યારે મળ્યું શું? કે એ આવતાં એને એમ થયું કે મારી છે એવી એને મમતા મળી. એ મમતા એની પર્યાયમાં પોતે કરી છે. એ લક્ષ્મીએ કરાવી નથી. આહાહા..! વાતે વાતે ફેર! દુનિયાની સાથે.. દુનિયામાં રહેવું અને દુનિયાથી ફેર. દુનિયામાં ક્યાં રહે છે? આહાહા..!

અહીં કહે છે, કે તારી હયાતીમાં એ લક્ષ્મી, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, મકાન, આબરુ, કપડા એ તારી હયાતીને લઈને છે જ નહિ, એટલે એની વાત તો અમે કરતા નથી. કે એ છોડવા લાયક છે અને ગ્રહણ કરવાયોગ્ય તારી ચીજ છે. એ તો આત્માના ગુણમાં નથી. આત્માનો ગુણ એક એવો છે, ત્યાગઉપાદાનશૂન્યત્વશક્તિ. એક રજકણથી માંડીને દાળ, ભાત, રોટલા, શાક, કપડા, પૈસા એનો ત્યાગ અને એનું ગ્રહણ, એનાથી આત્મા શૂન્ય છે. આહાહા..! અરે..રે..! એ વાતને ઝીલે, પ્રભુ! ત્રણલોકના નાથ તીર્થંકરદેવ, અનંત તીર્થંકરોનો આ નાદ છે. અરે..! અત્યારે એ બધો ભૂંસાઈ ગયો છે. અત્યારે ક્યાંકને ક્યાંકને નામે લોકો બિચારા રખડી મરે છે. આહાહા..!

ભગવાન ત્રિલોકના નાથ, અનંતા તીર્થંકરો, એનો આ અવાજ છે. આહાહા..! એ અવાજ એનો કહેવો એ પણ નિમિત્તથી છે. આહાહા..! અવાજ અવાજથી છે. એ અવાજ આત્માથી નહિ. પણ એ અવાજમાં એમ આવ્યું... આહાહા..! કે તારી હયાતીમાં બે વાત છે. તું આત્મા છો ને, પ્રભુ! તો તારામાં બે વાત છે. એક ત્રિકાળી દ્રવ્ય છે અને એક વર્તમાન પર્યાય અવસ્થા છે. બદલતી અવસ્થા અને એક ત્રિકાળી ધ્રુવ એ બે હયાતી તારામાં છે. તારામાં બે હયાતી સિવાય ત્રીજી કોઈ હયાતી નથી. આહાહા..! હવે એની પર્યાયની જે હયાતી, એની અવસ્થા જે છે. જે આમ વિચાર ચાલે, બદલે. એ હયાતીના ચાર પ્રકાર છે. ઉદયભાવ, ઉપશમભાવ, ક્ષયોપશમભાવ અને ક્ષાયિકભાવ. એની હયાતીની પર્યાયમાં ચાર ભાવ. જે પરની હયાતીને લઈને નહિ, જે પરની હયાતીમાં નથી. એ ચાર ભાવ પણ હેય છે. આહાહા..!

છોડવાલાયક છે. જેને ધર્મ કરવો હોય, જેને સમ્યગ્દર્શન, ધર્મનું પહેલું પગથિયું, પહેલું સોપાન કરવું હોય એણે તારી હયાતી સિવાયના ત્યાગગ્રહણની વાત અહીં છે જ નહિ. કેમ કે પરના ત્યાગગ્રહણથી તો તું ત્રિકાળ શૂન્ય છો. પરના ત્યાગ અને ગ્રહણથી તો ત્રિકાળ શૂન્ય છો. આહાહા...! ‘રજનીભાઈ’! શું આ તમારા પૈસા-બૈસા ધૂળ.

મુમુક્ષુ :- ...

ઉત્તર :- માણસો કહે છે, એ એક-એક છોકરાને કરોડ-કરોડ રૂપિયા છે, એમ કહે છે. એ વાત સાંભળી છે. મકાન જોવા ગયા હતા. ‘પોપટભાઈ’ પાસે રહેતા. મકાન કરાવ્યું છે. જમીન લીધી છે. છોકરા કો’ક દિ’ નવરા થઈને વારાફરતી આવે. આહાહા...!

અરે...! ભગવાન! તારી હયાતીમાં જે ચીજ નથી, એના ત્યાગગ્રહણની અહીં વાત નથી. કેમ કે પરના ત્યાગગ્રહણથી રહિત તું છો. હવે વાત રહી તારી પર્યાય-અવસ્થા, એ તારી હયાતી, તારી દશામાં રાગ, દ્વેષ, દયા, દાન, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિકભાવ, એ તારી પર્યાયમાં હયાતીમાં છે. એ હયાતી હેય છે. એ ઉપર નજર રાખવાની જરૂર નથી. એ ઉપર નજર રાખવાથી તો રાગ થશે અને સંસારમાં પરિભ્રમણ કરીશ. આહાહા...! ‘ચીમનભાઈ’! આમાં ક્યાં તમારું ‘મુંબઈ’નું ધમાધમ. આહાહા...! ધમાલ... ધમાલ... ધમાલ...

અરે...! પ્રભુ! તારી મોજૂદગીમાં, તારી હયાતીમાં, આત્મામાં દ્રવ્ય એટલે ત્રિકાળી વસ્તુ, ગુણ એટલે જ્ઞાન-દર્શન આદિ શક્તિ, અને પલટતી અવસ્થા, એ ત્રણ તારી હયાતીમાં છે. ત્રણ સિવાય ચોથી ચીજ તારી હયાતીમાં નથી. આહાહા...! આ વાત પાગલ લાગે એવું છે. પાગલને પાગલ લાગે એવું છે. દુનિયા આખી પાગલ છે. આહાહા...! ‘બલુભાઈ’! આ બધા બુદ્ધિવાળા કહેવાય એ બધા પાગલો છે. આહાહા...! ત્રણલોકના નાથ પાગલ કહે છે. ‘પરમાત્મપ્રકાશ’માં પાઠ છે, કે દુનિયા સત્ય કહેનારને પાગલ કહે છે અને સત્ય કહેનાર દુનિયાને પાગલ માને છે. આહાહા...!

અહીં બે વાત થઈ. એક તો આત્મામાં દ્રવ્ય-વસ્તુ, ગુણ-શક્તિ, જ્ઞાન, દર્શન આદિ અને એની બદલતી અવસ્થા, એ ત્રણમાં એની હયાતી છે. બાકી બાહ્ય ચીજમાં એની હયાતી નથી અને બાહ્ય ચીજને લઈને આની હયાતી નથી. અને આને લઈને બાહ્ય ચીજની હયાતી નથી. હવે એની પર્યાયમાં ચાર પ્રકારની પર્યાયની હયાતી છે. આહાહા...! ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ અને ક્ષાયિકભાવ. ચાર ભાવ પણ સાંભળ્યા ન હોય. એ ચાર ભાવ પણ.. કીધું ને?

‘શુદ્ધિનિશ્ચયનયના બળે તેઓ હેય છે.’ આહાહા...! પરની વાત તો ક્યાં કરવી? સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, મકાન, ધૂળ એટલે પૈસા. આહાહા...! એ તો એની હયાતીએ ત્યાં રહે અને એની હયાતીએ જાય. તારા પ્રયત્નથી આવે અને જાય એ વાત ત્રણકાળમાં સાચી નથી. આહાહા...! તારી હયાતીમાં તો રાગ અને દ્વેષ વિકાર થાય, કાં ધર્મની ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, અને ક્ષાયિક પર્યાય થાય. આ ત્રિકાળ દ્રવ્યને અવલંબે. છતાં તે પર્યાય હેય છે. કેમ? કે

એ પર્યાય-અવસ્થા જે છે, એમાંથી નવી અવસ્થા ઉત્પન્ન થતી નથી. નવી અવસ્થામાંથી અવસ્થા ઉત્પન્ન થતી નથી. અવસ્થા પર્યાય દ્રવ્ય ત્રિકાળી દ્રવ્ય ભગવાનઆત્મા અનાદિ સનાતન સત્ પ્રભુ! એમાંથી પર્યાય આવે છે. પર્યાયમાંથી પર્યાય આવતી નથી. એ કારણે ચાર પ્રકારની પર્યાયને પણ હેય કહેવામાં આવી છે. એની દષ્ટિ છોડી દે. ભગવાન ઉપર દષ્ટિ કર. ત્રિકાળ પરમાત્મસ્વરૂપ ભગવાન, પંચમભાવ, એ ચાર ભાવથી જુદો. ચાર ભાવ પર્યાયના છે અને પંચમભાવ દ્રવ્યનો, વસ્તુનો છે. જ્ઞાયકભાવ. જ્ઞાયક... આહાહા..!

‘શા કારણથી?’ હેય છે. છે શબ્દ? હેય કહ્યું એ શા કારણથી છે? કારણ વિનાનું કાર્ય હોતું નથી. પોતાની પર્યાય અવસ્થામાં જે ચાર ભાવ થાય છે એ નજરમાંથી છોડવા લાયક છે. ત્યાં નજર રાખવાની જરૂર નથી. કેમ કે તેના લક્ષે તો રાગ થાય છે. આહાહા..! ‘શા કારણથી? કારણ કે તેઓ પરસ્વભાવો છે,...’ આહાહા..! છે? આહાહા..! પ્રભુ! અનંત તીર્થકરો થઈ ગયા, થાય છે અને થશે. એનો આ ભાવ છે, એનો આ ભાવ છે. પણ એ જગતને બેસવો (કઠણ પડે). સાંભળવો મુશ્કેલ પડે છે. સાંભળવું જ મળે નહિ. આ કરો... આ કરો... દયા પાળો, વ્રત કરો, ચોવિચાર કરો, છ પરબી દયા પાળો, છ પરબી કંદમૂળ ન ખાવ, એવી બધી વાતો. આહાહા..! જે પરદ્રવ્યને ગ્રહણત્યાગ કરી શકે નહિ, એની વાતું. આહાહા..!

તારી પર્યાયમાં... હજી તો કેટલાક પર્યાયને પણ સમજતા ન હોય. તારી ચીજ જે કાયમની ચીજ નિત્ય દ્રવ્ય છે અને જે પલટતી અવસ્થા બદલે છે તે પર્યાય છે. એ પર્યાયમાં ચાર ભાવ હોય છે. તો ચાર ભાવ હેય છે. ‘શા કારણથી? કારણ કે તેઓ પરસ્વભાવો છે,...’ આહાહા..! લ્યો, આ હિન્દીમાં આવ્યું. હોય એ આવે ને? દુનિયા માનો, ન માનો. ચોરાશીના અવતાર કરી કરીને અનાદિથી રખડી રહ્યો છે. બાપુ! એક-એક નરક. એક-એક નરકમાં અનંત-અનંત અવતાર કર્યા છે. પહેલી નરકની દસ હજાર વર્ષની સ્થિતિ છે. પહેલી નરક રત્નપ્રભા... આહાહા..! રત્નપ્રભા નામ છે.

એક સાધુએ એક ડોશીને પૂછ્યું હતું, કે ડોશી! રત્નપ્રભા જાવું છે? અરે..! મા-બાપ! અમે જઈએ? તમારા જેવા જાય રત્નપ્રભા. એને એમ કે રત્નપ્રભા એટલે જાણે શું હશે? પણ પહેલી નરકનું નામ રત્નપ્રભા છે. આહાહા..! સાધુએ કહ્યું, કે ડોશી! તમારે રત્નપ્રભામાં જાવું છે? મહારાજ! અમારા જેવા પ્રાણી રત્નપ્રભા જાય નહિ, આપના જેવા જાય. અર..ર..! એને હજી રત્નપ્રભા કોને કહેવી, ક્યાં છે? એની પણ ખબર ન મળે. આહાહા..! અને સામાયિક, પોષા, પડિક્કમણા કરીને માને કે ધર્મ થઈ ગયો. ત્યાં ધૂળમાં પણ ધર્મ નથી. ધૂળમાં પણ નથી એટલે શું? કે એને સાધારણ પુણ્ય બંધાય ધૂળ. તે ચાર ગતિમાં રખડવા માટે પુણ્ય છે. આહાહા..!

‘શા કારણથી?’ હેય છે? પ્રભુ! પણ પોતાની પર્યાયમાં છે ને હેય છે? પોતામાં નથી

એવા શરીર, વાણી, મન, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, આબરૂ, કીર્તિ, મકાન એ તો પોતામાં નથી, એ તો પરચીજ છે. એની સાથે કાંઈ સંબંધ નથી. પણ પોતાની પર્યાયમાં છે એને હેય કેમ કહ્યું? એમ શિષ્યનો પ્રશ્ન છે. છે ને? ‘શા કારણથી?’ આહાહા...! પોતાની અવસ્થામાં થનારી પર્યાય રાગ, દ્વેષ, દયા, દાન, ભક્તિ, વ્રત, પૂજા.. અરે...! એનાથી રહિત પણ ઉપશમભાવ, ધર્મભાવ... આહાહા...! એ પણ હેય છોડવાયોગ્ય છે, પ્રભુ! એમ તમે શા કારણથી કહો છો? કારણ શું છે? કારણ છે, પ્રભુ! ‘કારણ કે તેઓ પરસ્વભાવો છે,...’ આહાહા...! પ્રભુ! એ પરસ્વભાવ છે. આહાહા...! દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ વિકાર તો પરસ્વભાવ છે જ. પણ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિકભાવને પરસ્વભાવ કહ્યો. પર્યાયને પરસ્વભાવ કહી. આહાહા...! અરે...રે...! કોઈ દિ’ જિંદગીમાં સાંભળ્યું પણ ન હોય. અને આ જિંદગી ચાલી જાય છે. ક્યાં અવતાર થશે? સત્તા તો રહેવાની છે. આત્માની સત્તા તો અનાદિઅનંત સત્તા છે. આ છૂટી જશે એની સત્તા તો રહેશે. ક્યાં રહેશે? આહાહા...! ક્યાં જશે? રખડતા રામ ક્યાંક ભૂંડમાં, કાગડામાં, કૂતરામાં, નરકમાં (રહેશે). આહાહા...! એવા અનંતા-અનંતા ભવ કર્યા. સત્યને સમજ્યો નહિ, સત્યને શરણે ગયો નહિ.

અહીં કહે છે, કે એ ચાર ભાવ પણ તારું ત્રિકાળી સત્ય નથી. ‘કારણ કે તેઓ પરસ્વભાવો છે,...’ છે? શા કારણે હેય છે? ‘કારણ કે તેઓ પરસ્વભાવો છે,...’ આહાહા...! દયા, દાન, ભક્તિ, વ્રત, પૂજા તો પર સ્વભાવ છે જ, પણ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિકભાવ પરસ્વભાવ છે. આત્માનો ત્રિકાળી સ્વભાવ એ નથી. આત્મા ત્રિકાળી ટકતી ચીજ, એમાં એ ટકતી ચીજ નથી. એ તો એક સમય ટકે છે. આહાહા...! ધર્મની દશા પ્રગટે એ પણ એક સમય ટકે છે. આહાહા...! ત્રિકાળીના આશ્રયે સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન પ્રગટ થાય, એની સ્થિતિ પણ એક સમયની છે. બીજે સમયે બીજું, ત્રીજે સમયે ત્રીજું એમ પર્યાય બદલે છે. અને ત્રિકાળી ચીજ ધ્રુવ છે. આહાહા...! એ ઉપજે-વિણસે એ પર્યાયની પાછળ, એના તળમાં, પર્યાયના તળિયામાં ધ્રુવ ભર્યું છે. આહાહા...! અરે...! ભગવાન! આવી વાત ક્યાંથી...? ત્રિલોકના નાથની વાત છે. આહાહા...!

‘શા કારણથી? કારણ કે તેઓ પરસ્વભાવો છે, અને તેથી જ પરદ્રવ્ય છે.’ પર્યાયને પરદ્રવ્ય કહી, પ્રભુ! પર વસ્તુ, પૈસા, લક્ષ્મી, આબરૂ, કીર્તિ નહિ. એની સાથે તારે કાંઈ સંબંધ નથી. એ તો એના કારણે આવે, એને કારણે રહે, એને કારણે જાય. તારે કારણે આવે નહિ, તારે કારણે રક્ષા-રક્ષા રહે નહિ, અને તું દેવા જા તો દઈ શકે નહિ. એ તારી શક્તિની બહારની વાત છે. આહાહા...! પણ અંદરના જે ભાવ, ચાર ભાવ, પર્યાયના ભાવ એ પરદ્રવ્ય છે. પરદ્રવ્ય પરવસ્તુ છે. આહાહા...! કેમ? જેમ પરદ્રવ્યમાંથી પોતાની ધર્મપર્યાય પ્રગટતી નથી. જેમ પરદ્રવ્યમાંથી શરીર, વાણી, કર્મ, પરપદાર્થ, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર આદિ, એમાંથી ધર્મપર્યાય પ્રગટતી નથી. એમ પર્યાયમાંથી પર્યાય પ્રગટતી નથી. આહાહા...! એક સમયની

પર્યાય છે, એમાંથી નવી પર્યાય ઉત્પન્ન નથી થતી. એ પર્યાયનો તો વ્યય થઈ જાય છે. પર્યાયની ઉત્પત્તિ તો ત્રિકાળી દ્રવ્યના આશ્રયે ઉત્પન્ન થાય છે. એ અપેક્ષાએ-સ્વદ્રવ્યની અપેક્ષાએ એ ધર્મની પર્યાયને પણ પરદ્રવ્ય કહી. આહાહા..! ગજબ વાત છે. 'નરેન્દ્રભાઈ'! આવું કોઈ દિ' સાંભળ્યું નથી. ભાગ્યશાળી છો કે આવ્યા. એવી વાત બાપુ છે. શું કહીએ? કોને કહીએ? ક્યાં કહીએ? એવી ગડબડ ચાલી છે... આહાહા..! કે સાચી વાતને ખોટી ઠરાવવી અને ખોટી વાતને સાચી ઠરાવવી, એવી ગડબડ ચાલી છે. આહાહા..!

અહીં કહે છે, કે રાગ દયા, દાનનો ભાવ પરદ્રવ્ય છે. એ તો ઠીક પણ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિકભાવ, જે ધર્મભાવ... આહાહા..! એ પરદ્રવ્ય છે. પરદ્રવ્ય કેમ (કહ્યું)? કે પરદ્રવ્યમાંથી જેમ નવી પર્યાય આવતી નથી, એમ પર્યાયમાંથી નવી પર્યાય થતી નથી. નવી પર્યાય તો અંદર દ્રવ્યમાંથી આવે છે. ખજાનો ભર્યો છે એમાંથી નીકળે છે. અંદર ભગવાનનો ખજાનો ભર્યો છે. આહાહા..! લ્યો, 'સુરેશભાઈ'! કે દિ' આવું સાંભળ્યું નહોતું ક્યાંય. આ પાળો, આ કરો, ઇચ્છામિ પડિકમણું, ઇરિયા, વહીયા તસ્સ ઉત્તરી કરણેણં, નિસ્સાલિ કરણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ. એ અપ્પાણં વોસરેનો શું અર્થ છે એની ખબર ન મળે. ... આહાહા..!

કીધું ને? લોગ્ગસમાં આવે છે ને? વિહુયરયમલા. 'લીંબડી'માં દશાશ્રીમાળી અને વિશાશ્રીમાળીને વિરોધ હતો. 'લીંબડી'માં સંઘવીનો અપાસરો છે ને? એક શેઠિયાનો અપાસરો હતો. બેને પહેલા વિરોધ હતો. ઘણાં વર્ષની વાત છે. એમાં એક સ્થાનકવાસી બાઈ હતી, એ સામાયિક કરીને બેઠેલી બે ઘડી. એમાં લોગસ્સ આવ્યું. એમાં વિહુયરયમલા આવે ને? એમાં વિહા રોઈ મળ્યા, એમ બોલી. પોતે દશાશ્રીમાળી અને વિશાશ્રીમાળી સાથે વિરોધ હતો. એટલે એમાં વિહુયરયમલાને ઠેકાણે વિહા રોઈ મળ્યા. લોકો કહે કે આપણી તકરારનો શબ્દ લોગસ્સમાં ક્યાંથી આવ્યો? આપણે અહીં દશા અને વિશાને મેળ નથી, એમાં આ ક્યાંથી આવ્યું? અંદર અર્થ તો જુઓ. ત્યારે કહે વિહુઈરયમલા.

હે ત્રિલોકનાથ! આપે વિહુઈ નામ ટાળ્યા છે. વિશેષે હુઈ ટાળ્યા. જેમ આ પંખી ધૂળ ચોટી હોય અને ખંખેરી નાખે. એમ હે નાથ! આપે આત્માના આનંદના સ્વાદમાં અંદર જઈ, અને આ કર્મરૂપી રજને વિહુઈ એટલે ટાળ્યા. વિ એટલે વિશેષ, હુઈ એટલે ટાળ્યા. શું ટાળ્યા? વિહુયરઈમલા-રજ. કર્મની રજ ટાળી અને મળ એટલે પુણ્ય-પાપના ભાવ-મળ ટાળ્યા. ઓલી રજ જડ છે અને આ મળ પર્યાયમાં છે. બેય પ્રભુ આપે ટાળીને મોક્ષ પધાર્યા. એની પણ ખબર ન પડે. જય નારાયણ. અરે..રે..!

અહીં એ કહે છે, કે ચાર પ્રકારની પર્યાય, એમાંથી નવી પર્યાય ઉત્પન્ન થતી નથી. પર્યાય દ્રવ્ય ત્રિકાળમાંથી આવે છે. એ અપેક્ષાએ સ્વ ત્રિકાળી દ્રવ્યની અપેક્ષાએ પર્યાયને અમે પરદ્રવ્ય કહીએ છીએ. પરમાત્મા એમ ફરમાવે છે. પરદ્રવ્ય કહીએ છીએ, કેમ કે એમાંથી નવી પર્યાય ઉત્પન્ન થતી નથી. એ તો એ પર્યાયની એક સમયની સ્થિતિ છે.

એક સમયની સ્થિતિમાંથી બીજી ક્યાંથી આવી? અને દ્રવ્ય જે ત્રિકાળી ભગવાન! એ પર્યાયની પાછળ પ્રભુ આત્મા ત્રિકાળી અનાદિઅનંત ધ્રુવ છે, એ ધ્રુવમાંથી પર્યાય ઉત્પન્ન થાય છે. એ અપેક્ષાએ ધ્રુવને દ્રવ્ય કહેતાં, પર્યાયને પરદ્રવ્ય કહે છે. આહાહા...! આવી વાતે વાતે ફેર, પ્રભુ! ગાંડા કહે, ડોં! પાગલ કહે. દુનિયાની સાથે મેળ ખાય નહિ. એ તો ન ખાય. હવે તો સાડી પિસ્તાલીસ વર્ષ થયા. અહીં 'સોનગઢ'માં સાડી પિસ્તાલીસ વર્ષ તો અહીં થયા. પિસ્તાલીસ વર્ષે આવ્યા હતા. શરીરને ૮૧ વર્ષ ચાલે છે. આહાહા...! ૪૫ વર્ષથી આ વાત બહાર પડી છે. ખળભળાટ પણ થઈ ગયો છે. 'આફ્રિકા'માં, 'લંડન'માં, 'અમેરિકા'માં વાંચન ચાલે છે. 'પ્રેમચંદ' કરીને એક છે. આહાહા...!

પ્રભુ! એકવાર સાંભળ તો ખરો તું. શાંતિથી સાંભળને, ભાઈ! એની હયાતીમાં જે ચાર પર્યાય છે, એની મુદત એક સમયની છે. તેથી તેમાંથી નવી પર્યાય, ધર્મની નવી પર્યાય આવતી નથી. એ કારણે એ ચાર પર્યાય, એમાં ત્રણ ધર્મની અને એક અધર્મની, એ ચારેને અમે પરદ્રવ્ય કહીએ છીએ. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? ત્રણ બોલ લીધા. એક તો હેય કહ્યું, કારણ કે પરસ્વભાવ છે. પરસ્વભાવ છે તેથી તે પરદ્રવ્ય છે. આહાહા...! આવું કે દિ' સાંભળ્યું હતું? 'બલુભાઈ'! રખડતા પરદેશમાં. આહાહા...! અરે...રે...! ત્રિલોકનાથ પરમેશ્વર, જિનેશ્વરનો આ માલ અંદરનો રહી ગયો. ઉપરના ફોતરા ખાંડ્યા. આહાહા...! એ અહીં કહ્યું કે પરદ્રવ્ય છે. વિશેષ પછી કહેશે... (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)